

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

118. An in collatione serotina licitum sit sumere ova, & alia lacticinia, quando licitè in illis diebus possint comedi? Et an in diebus, in quibus prohibentur ova, & lacticinia, possit quis comedere ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76369](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76369)

concoctionem in stomacho: ergo. Neque illud ponderis augmentum in cibo cocto est secundum rationem substantiæ nutritiæ, sed secundum rationem temperamenti ordinati per modum medicinæ ad commodum stomachi. Ita ille, cui ego adhæreo in iusculo tantum panis cocti, & in herbis coctis aqua & oleo, vt concedit Leandrus, q. 37. & q. 38. Layman, l. 4. tract. 8. cap. 1. num. 9. & alij; non autem in iusculis aliorum ciborum. Itaque Confessarij, & Responsores casuum conscientiæ sunt in diebus ieiunij liberales quoad iusculum panis cocti, dummodò abstinere faciant ab ouis, piscibus, & similibus, quæ tam libenter aliqui immeritò concedunt.

RESOL. CXVIII.

An in collatione serotina licitum sit sumere oua, & alia lactinia, quando licitè in illis diebus possint comedi? Et an in diebus, in quibus prohibentur oua, & lactinia, possit quis comedere panem biscottum in quacunque magna quantitate? Et an saltem in collatione serotina non sit damnandus, qui comederet vnum biscottum? Et an capite, seu stomacho debiles possint in collatione serotina vti ouis? Ex p. 10. tr. 14. & Misc. 4. Refol. 59. alias 57.

Sup. contentis in hoc §. sup. in Ref. 116. §. Sed eum, & §. Vllalob. & in alijs eorū not. pro his & in Ref. 115. §. 1. & 2.

§. 1. **A**firmatiuum sententiam docet Pater Vidal in *Arca Theolog. Mor. tit. de Ieiunio. Inquisit. 1. n. 140.* vbi sic ait: Deducitur secundo; sine violatione ieiunij seruata debita quantitate sumi posse oua, lactinia, nempe lac, caseum, butyrum, & huiusmodi in vespertina refectiuncula, quando hæc licitè conceduntur in diebus Ieiunij. Ratio est, quia isti sunt cibi leues parum famem sedantes, vnde plus famem sedatur fumendo nuges, panem, legumina, & alios huiusmodi cibos, quàm fumendo eandem quantitatem ex ouis, & lactiniis: ergo, &c. Confirmatur; lactinia, & oua rationem non habent ferculi principalis in perfecta comestione, sed vt plurimum adhibentur in ientaculis, atque enumerantur inter bellaria, præcipuè lactinia: ergo etiam stando in opposita communi sententia, oua & lactinia non censentur prohibita in collatione serotina, cum sint de iis, quæ ante vel post prandium solent adhiberi: ergo si hæc licitè comeduntur in vespertina refectiuncula, vt sentiunt Doctores communiter, ita etiam licitè sumuntur oua & lactinia, vt intelligenti pater: idèd, &c. Ita ille.

2. Sed si ipse defenderet hanc sententiam ex illo principio, quod multi à me alibi adducti tenent, nempe in collatione serotina non qualitatem cibi, sed quantitatem attendendam esse, posset forsitan sustineri; sed dicere, quod stando in nostra sententia negantia, oua, & lactinia in collatione serotina erunt licita, quia habentur tanquam bellaria; hoc inquam dicere videtur gratis, & sine fundamento dictum, & idèd relinquo prudentum iudicio, & communi hominum existimationi, ac consuetudini omnium Prouinciarum, si oua annumeranda sint in cænis ieiuniorum inter bellaria; & quidem nemo hoc vnquam dixit, vel dicit: nam oua, lactinia, pisces & similia, tanquam maioris substantiæ post carnem apponuntur in medio prandij post initium, & ante finem; sunt igitur oua & lactinia fercula principalia, quæ opponi solent in mensam nobilium. Hinc Layman, Turrianus, Syluius, & alij desudarent pro iustificatione, vt in diebus ieiuniorum possit in collatione serotina sumi parum casei; quia, (asserunt ipsi) vt patet ex vsu, inter bellaria connumerari posse videtur, nam sumitur in vltimo prandij cum herbis, & fructibus: Verum hoc non audet concedere Martinus à San. Ioseph, in *Monit. Con.*

Sup. hoc casu supra in Ref. 115. & ex conseq.

Alibi in Ref. & §. 1. not. præter. & in alijs eius not. sup. hoc cit. & latè in Ref. præter. & in alijs eius not.

Confessar. tom. 1. l. 2. tract. 6. de Ieiunio, n. 4. Sed quicquid sit de hoc, pro comperto tamen ouis, & alijs lactiniis negandum esse existimo. Et ita meritato cum pluribus alijs firmat Pater Leandrus, de *Præcept. Ecclesiæ. tr. 5. disput. 4. q. 40.* solidè respondens ad argumenta Patris Vidal, quæ ante illum adduxerat Pater Pasqualigus, sic asserit: Ad Primum in contrarium dicendum est, validum profectò esse hoc Pasqualigi argumentum, videlicet, idèd posse quis licitè oua in collatione sumere, quia hæc minus nutriunt quàm caro. Quid enim quæso; mi Pasqualige, refert quod plus, vel minus nutriat, si vtrumque est prohibitum? Caro communi iure; oua consuetudine immemoriali. Deinde id, quod addit, nempe quod oua concedantur à iure in ieiuniis extra Quadragesimam, tanquam cibus proportionatus pro abstinentia, & tanquam cibus leuis, parum famem sedans, falsum est. Nam ius solum prohibet oua in ieiuniis Quadragesimæ, eo quòd non sit cibus proportionatus pro tam solemnij ieiunio, cum sit cibus proximior carinibus, delicatus, & ab abstinentia rigorosa alienus; in reliquis vero ieiuniis, id permittit, eo quòd non requirit in illis tam strictam abstinentiam, non vidèd, quia sunt cibi leuis, parum famem sedans, cum potius valde nutriant, vt testatur Schola Salernitana cap. 8. fol. mibi 49. et Auicenna sic dicente: *Quandoque est nutritius parua quantitas plurimo reficiens alimento; eius generis sunt potissimum oua & testes gallinacæ, quorum nutrimentum ipsorum pensatur pondere.* Sic Auicenna, Ex illo ergo constat, & falsum esse, quod oua sint cibus leuis, & parui nutrimenti, cum in hoc, paria sint testibus gallinacis; & etiam falsum esse consequenter quod plus sedetur famem, fumendo panem, ficus, nuges, & huiusmodi fructus, quàm fumendo panem cum ouis; vt experientia docet. Et constat, cum oua plus afferant nutrimentum, quam pisces, vt ex Galieno docet Anton. de Leon *quest. de Chocolate. part. 3. num. 4. fol. 96.* Ita dicens: [la carne en los dias de ayuno se prohibe por ser de mucho sustento, y por esta calidad los guseuoy, y lactinios en Quaresma à los que no tienen en Bula, por ser de mas sustento vn gueuo, que doblada cantidad de pescado, como lo aduertie Iacobo de Grassis; los lactinios, y huevos, que con Bula se permiten en la comida meridiana, se excluyen en la colacion. Sic ille. Ad secundum dicendum vtrum esse, quòd refectiuncula sit propter confortationem stomachi, & subleuationem naturæ; sed inde non sequi, quod per ouorum esum debeat confortari, cum sint alij cibi, qui id præstare valeant, vt panis, fructus, herbe, & alij huiusmodi, quæ prohibita in collatione non sunt, sicut sunt per consuetudinem, oua. Ad tertium dicendum, quod data pro nunc maiori, neganda omnino sit minor. Falsum namque est, plus, & solidius, nutrire panem confectum ex ouis, quàm ipsanet oua cum pane simul; si enim ille panis ita bene nutrit, quia confectus ex ouis, melius nutrit absque dubio oua ipsa: nam propter quod vnumquodque tale, & illud magis. Ad quartum dicendum. Quod etiam sit falsum, inòd & falsissimum, quod oua connumerentur inter bellaria, loquendo præsertim de cibus Quadragesimalibus, aut de cibus, qui mandati diebus ieiunij possunt; de his namque loquendo (vt in presentiarum loquimur) oua inter meliora, inòd & optima fercula numerari debent, & de facto ab omnibus enumerantur. Nec obstat, quod aliquando oua in ientaculis sumantur, nam ex hoc non inferitur bene, quod debeant inter bellaria numerari, & ideo in collatione sumi possunt quia vt notum est omnibus, multa alia, quæ habent rationem ferculi principalis, passim in ientaculis cum matutinis, quàm vespertinis apponuntur; hoc

hoc ex appetitu, aut voluntate eorum qui prandium faciunt, aut cenam dependent, sane non ex alio capite. Hæcque Leandrus docet, vt semper solet.

3. Ex dictis sequitur, non esse audiendum Pasqualigum asserentem, diebus in quibus prohibentur oua, & lecticina, posse concedi panem biscoctum in quantumque magna quantitate. Sed hanc opinionem acriter refellit Leandrus *vbi supra, disp. 3. quæst. 18.* respondens ad omnia fundamenta Pasqualigi: Imo *disp. 4. quæst. 48.* putat collationem serotinam in quantitate vnicuiusque valde dicitur biscocto; Non tamen damnarem, qui comederet vnum biscocto. Et ita me citato docet Rosafull. in *Praxi Theol. Moral. tom. 2. l. 3. de Præcept. Decal. cap. 4. num. 7.* Vnde Martinus de San Ioseph in *Mon. Confess. tom. 1. l. 2. tr. 6. de Ieiunio, num. 4.* asserit: No ay que esculpulear, es en comer vn biscocho en la Colación, porque es pequeña la parte de hueuo que lleva, y lo demas es pan, y azucar. Et tandem nota Patrem Pasqualigum, *decis. 115. n. 7.* docere, quod capite, seu stomacho debiles; possunt in collatione vti ouis; Sed Leandrus *quæst. 47.* putat contrarium; quia alia obiecta dantur, quibus licet vti in collatione possint ad tollendam debilitatem capitis, & confortandum stomachum; vt ex dictis constat: illis ergo debent vti stomacho, aut capite debiles, non ouis per consuetudinem prohibitis.

RESOL. CXIX.

An in collatione serotina licitum sit sumere v. g. duo oua, & quoad quantitatem an quis possit sumere quartam partem comestionis?

Et an in piscibus, caseo, lacte, cremore amygdalino, & triticeo, id est Almondada y Aluimán, possit fieri serotina collatio serotina? Ex part. 4. tr. 4. & Miscel. Ref. 17.

§. 1. Vt tamque sententiam ego reprobaui in *tr. de Ieiunio, resol. 1.* non tamen ita acriter, vt Turrianus Societatis Iesv in *ensur. theologis cent. 2. lib. 94. vb. sic ait.* An sit censura dignum asserere in Ieiunio posse pro collatione, seu refectiuicula sumere duo oua? Respondeo, doctrina est scandalosa, temeraria & contraria bonis moribus. Ita ille. Quoad secundam questionem, Fillucius & alij, vt ego *vbi supra* notari, affirmatiue respondent, asserentes non esse quantitatem notabilem in collatione Ieiunij sumere quartam partem eorum, quæ Ieiunanti sufficerent ad comedendam suam comestionem, quia quarta pars comestionis non censetur magna quantitas, sicut neque in Missa, neque in Hostiæ canonicis. Secundò, quia quantitas, quæ fieri solet, non est minor quam sit quarta pars. Tertio, quia ita iudicatum est in celebri, &c. Sed hæc doctrina, ait Turrianus *loc. cit. cent. 3. dub. 27.* est omnino improbabilis, & temeraria iudicata à viris doctis Hispaniæ, neque est tuta in praxi, quia vel per comestionem intelligit meridianam, vel cenam Vespertinam; & quicquid intelligit est falsissimum, quia in his comestionibus communiter homines ita magnam quantitatem assumunt, vt quarta pars sit quantitas notabilis, testes appello Hispanos, Gallos, Flandros, Germanos. Item non dicitur bene, quartam partem alicuius totius non censeri magnam, non est enim consideranda quantitas relata ad totum, sed secundum se, vnde constat ad primam rationem. Ad secundam respondeatur assumptum esse manifestè falsum secundum communem consuetudinem Hispanorum, & eadem referuntur apud alias nationes ab his, qui in eis habitant. Tertium nullius est momenti. Hæc omnia Turrianus, Tom. IV.

& ego antea, licet magis suauiter in *d. er. de Ieiunio, resol. 1.* Non sunt igitur supradictæ opiniones in praxi admittendæ, & ita facientes frangerent omnino Ieiunium.

2. Nota quòd post hæc scripta inueni sententiam nostram quam olim *vbi supra* docui damnantem sumentes collationem serotinam in diebus Ieiunij cum piscibus, &c. docere etiam Sanchez in *opusc. tom. 2. l. 5. cap. 1. dub. 25. n. 4.* vbi sic ait. Illa quæ sumuntur ad collationem simul cum pane, non debent esse cibi, qui ordinantur communiter ad perfectam sustentationem, vt oua, pisces; nam in his licet similis quantitas non violaret Ieiunium, violaret tamen ratione qualitatis, vnde non potest fieri cum caseo, lacte, cremore amygdalino & triticeo, id est, *almendrada, y almidan.* Hæc Sanchez, & ideo nescio quomodo contrarium facientes possint excusari à peccato mortali, cum hæc opinio sit communis, neque valet consuetudo, quam aliqui asserunt, nam potius consuetudo est in contrarium, vt omnibus patet, nec probatione indiget; & vt consuetudo in tali casu excusaret, deberet esse introducta à maiori parte, communitibus, & non paucioribus Prælati, nam non potest esse legitima consuetudo illa, quæ obseruatur à paucioribus, & parum timoratis, & si forsitan aliqui viti probi hoc antea fecerunt, excusantur ex errore & bona fide, ex opinione Bonacinae, non autem ex consuetudine, quæ reuera, vt dictum est, non adest, & contrarium asserere est falsitas, & sic tenent Patres Societ. Iesv, & nostræ Religionis.

Quæ hic est sup. Ref. 116. §. 2.

Sup. his in Ref. & §. 5. not. 2. huius Ref.

Sup. his sup. in Ref. 115. §. 2. & in Ref. 116. §. Filluc. & in Ref. 117. §. Hæc, & inf. in Ref. 121. & 122.

RESOL. CXX.

An in collatione serotina Ieiuniorum possit quis in quantitate licita comedere pisces?

Et notatur quantitate vnicuiusque posse sumi in collatione serotina. Ex part. 9. tractat. 6. & Miscel. 1. Ref. 8.

§. 1. Cvm in meo Tractatu de Ieiunio, *resol. 1.* pro adduxerim solam Bonacinam; postea per litteras à plurius enixè rogatus sum, vt si alios Doctores contra meam sententiam in fauorem Bonacinae inuenirem, palam facerem: quòd nunc facio: & id. d. eorum verba accipe, Petrus Marchant. in *Tribun. Sacrament. tom. 2. tract. 12. tit. 3. quæst. 3. dub. 1.* sic ait: [In collatiuncula vespertina de qualitate cibi non est altercandum, sed de quantitate duntaxat. Fundor: quia collatiuncula illa tolerata, vel permessa est ad aliquam confortationem naturæ, propter infirmitatem humanam. Quid igitur refert, quo cibo confortatio illa fiat, modò non excedatur; & cibus abstinentiæ Ieiunij sit accommodatus; vel quid singularis dispensationis, siue gratiæ interuenire potest, vt me fructibus, & pane repleam; piscicula autem, aut subortiuiculam alterius generis attingere non audeam? Igitur censeo, qualitatem cibi, modò ex prohibitis in diebus Ieiuniorum non sit, collatiunculam non vitare, si in quantitate non excedatur.

2. Franciscus Ghetius in *thes. anima, tom. 2. verb. Ieiunium, c. 1. q. 4.* [In ientaculo serotino non refert; quid quisque sumat, si modum non excedat, dummodo non sit aliquis ex cibis vetitis; vnde poterit comedi casens, pisciculi parui, vel pars exigua piscis grandis, iusculum etiam aliquod, & tandem quicquid magis vnusquisque putat prodesse suæ complexioni. Circa quantitatem non est determinanda; sed relinquenda est conscientiæ vnusquisque: quia, cum diuersa sint complexioniones hominum, quantitas determinata poterit esse deficiens vni, & sufficiens alteri, excedens alteri.]

Quæ hic est sup. Ref. 116. in §. Sed. 6. & §. Villalobos, & n. alius §. etus not. assignatis sup. hoc, & in §. vlt. Ref. præter, in princ. & inf. in Ref. 124. §. 2. ad lin. 3.